

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE ECCLESIA|| TRIVMPHANTE,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XXVII. De Cruce vera Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53909)

CAPVT XXVII.

De Cruce vera Domini.

VANTVM ad PRIMVM, antequam veniam ad probationes, notāda sunt aliqua de figura ipsius crucis. Sciendum igitur, crucem ex tribus lignis factam esse, quorum vnum erat longum, cui corpus adhærebat, alterum transuersum superpositum longo, quibus affigebantur manus, tertium lignum erat infixum in ligno longo, vt in eo pedes crucifixi starent, & clauis figi possent. Id testatur IRENÆVS lib. 2. cap. 42. *Habitus, inquit, id est, figura crucis fines & summitates habet quinque, duas in longitudinem, duas in latitudinem, & nam in medio, in qua quiescit, qui clauis affigitur.* Idem habet Iustinus in Dialogo cum Triphone vltra medium.

Vtrum autem lignum transuersum esset suprapositum ligno longo, ita vt non emineret lignum longum sursum versus, non est certum; nam Beda in quæstionibus in Genesim, vbi de victoria Abrahamæ loquitur, dicit, crucem similem fuisse literæ Græcæ τ , qualem etiam fuisse olim Hebraicum Thau, docet Hieronymus in caput 9. Ezechielis. At B. Augustinus epistol. 120. cap. 26. dicit, lignum longum eminuisse supra transuersum. Et hoc est probabilius; nam est conformius verbis Irenæi, & verbis Apostoli ad Ephesios, cap. 3. vbi alludens ad figuram crucis, nominat sublimitatem, profundum, longitudinem, & latitudinem. Porrò qui dicunt crucem fuisse similem literæ Thau, dicunt verum, quia parum differebat.

Quòd autem scribit Beda in suis collectaneis & floribus, crucem factam ex quatuor generibus lignorum, ex Cedro, Pino, Cypressò, & Buxo: & quod scribitur in historia scholastica de ligno eruto ex probatica piscina, &c. non habent veterum testimonia, nec videntur probabilia.

Illud autem non est ignorandum, veteres aliquid addidisse mysterij gratia, quod etiam nunc ex parte seruatur. Nam lignum longum producebant sursum versus, & flectebant ad modum baculi pastoralis, vt referret literam Græcam P, paulò inferiùs apponebant duo ligna transuersa ad similitudinem crucis S. Andree, quæ referrent literam Græcam X, ita

vt

vt duæ illæ literæ per abbreviationem significarent Christum; infra illum ponebant lignum transuersum, quod uere perficit crucem, & inde pendeat velum expansum; infra lignum transuersum erat lignum longum in similitudinem hastæ: ad infimam partem addebant capulum ad commoditatem gestandi. Hæc omnia significabant crucem esse uexillum Imperatoris Christi; nam crucem testabatur ipsa figura

Christi nomen indicabant duæ literæ I & H. I. H. vexillum, ex velo, hasta, & capulo dignobatur. Vide Ioannem Pierium Valerianum de signis hieroglyphicis, lib. 50. & Primasium lib. 4. in Apocalypsim, ubi hoc ipsum signum uox monogramma & signum Christi. Tale ferebat & labarum Constantini. Nam ut Eusebius refert lib. 9. hist. cap. 9. labarum, quod ante Imperatores gestari solebat & à militibus adoratum, Constantinus in formam crucis redegit, sic ut

men ut etiam vexilli formam non amitteret.

Describit autem ipsum labarum Eusebius libro de uita Constantini, ubi dicit, fuisse hastam totam auro circumdatam, in cuius summitate posita erat corona preciosissima, infra eam, cornu transuersum ad formam crucis, ex quo pendeat velum purpureum auro & gemmis ornatissimum, ad cuius partem infimam uidebantur imagines Constantini & filiorum. In ipsa uero hasta sub corona erant literæ nomine Christi.

Iam uero modus crucifigendi communis non erat, ut multi putant, funibus alligando, sed clauis figendo. Pictores ferè solent solum Christum depingere clauis affixum, latrones autem, & S. Petrum, atque Andream funibus. sed non ita est, omnes enim clauis figebantur, immò & omnes crucem suam ferebant, omnesque antea flagellis cedebantur. Vide Plutarchum de tarda Numinis uindicta; Marcum Tullium in actione 7. in Verrem; Nonium Marcellum, uerbo Partibulum, qui sic ait: *Deligati ad patibulum circumferuntur, inde cruci figuntur.* Macrobius libro 1. Saturn. cap. 11. Iob. phum lib. 6. de bello Iudaico, cap. 12. & in uita sua. Ad id quod ideò dubitabatur, quænam ex tribus repertis crucibus, esset crux Dominica, quia omnes tres habebant similia

foramina, & clauos, &c. Vide Ruffinum lib. 10. historiae, capite 8.

His ergo prenotatis, ad argumenta veniamus: ac primùm, quod lignum crucis venerabile sit, probatur ratione ex Scripturis desumpta. Nam Scripturae testantur, Christum non crucifixum casu, vel inuitum, vel propter sua peccata, sed ipsum spontè elegisse crucem, & elegisse vt altare summi sacrificij, quo placaretur Deus; vt scalam sibi ipsi ad regnum, vt instrumentum liberationis generis humani; ac demum vt instrumentum, quo Diabolum vinceret, ac de eo triumpharet. ex quo sequitur, crucem illam veram à Deo mirificè fuisse honoratam, & nobis omnibus amabilem, & venerabilem esse debere.

Quòd spontè illam elegerit, patet Isaia cap. 53. *Oblatus est, quia ipse voluit.* Ioan. 10. *Ego pono animam meam, nemo tollit eam à me, sed ego pono eam.* In Actis Apostolorum, ca. 2. *Hunc definito consilio, & praescientia Dei traditum interemisistis.* Actor. 3. *Deus, qui pronunciauit per os omnium Prophetarum: pati Christum suum, impleuit sic.* Actor. 4. *Conuenerunt verè in ciuitate ista Herodes, & Pontius Pilatus cum Gentibus, & populus Israël facere, qua manus tua & consilium tuum decreuerunt fieri.*

Quòd crux fuerit ara summi sacrificij, patet, quia Christus ipse crucifixus est summum sacrificium, in epist. ad Hebr. cap. 7. Vnde ad Col. 1. *Pacificans per sanguinem crucis eius,* id est, per sanguinem eius in cruce, quasi in altari fufum. Et hoc significauit lapis erectus & inunctus, & domus Dei vocatus, à Iacob, Genes. 28.

Quòd crux scala fuerit Christo ad regnum, Ioan. 12. *Nunc Princeps huius mundi eicietur foràs, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat, significans, qua morte esset moriturus.* Ad Philip. 2. *Humiliauit semetipsum, factus obediens & sive ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, &c.*

Quòd fuerit instrumentum liberationis, docent plurimæ figuræ, quas collegit Ioannes Damascenus lib. 4. de fide, cap. 12. id enim significauit lignum vitæ in paradiso, Genes. 2. arca lignea Noë domum eius saluans, Genes. 7. virga Moïsi aperiens mare, Exod. 14. lignum aquas dulces reddens, Exod. 15. Sed

Sed præcipuè serpens æneus exaltatus in deserto, Numer. 18. de quo Dominus Ioan. 3. *Sicut exaltauit Moses serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, Et omnis, qui cecidit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Hinc videlicet Ecclesia sequuta Paulum ad Gal. 6. dicit: *Nos autem gloriarari oportet in cruce Domini nostri Iesu Christi, in qua est salus, vita, & resurrectio nostra.*

Quod cruce Diabolum vicerit, & de eo triumphauerit, ex epistola ad Coloss. 2. *Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, tulit de medio, affigens illud cruci, expulsum principatus & potestates, traduxit palam confidenter, triumphans illos in semetipso.* Origenes homil. 8. in Iosue, dicitur, Græcis haberi; Triumphans illos in ligno crucis: & licet nunc non habeamus, in ligno, sed ἐν αὐτῷ, id est, in ipso, tamen optimè referri potest ad crucem, de qua supra dixerat, ἐν σαύρω, vt refert Theophylactus. Dicit ergo Origenes, in cruce duos fuisse affixos, Christum visibiliter, sponte sua, & in æternum eius opprobrium; & in semetipso Diabolum inuisibiliter, inuitum, & in semetipso Paulus vitur metaphora triumphi, indicare volens, crucem esse curram triumphalem, in cuius summa parte sedet Christus triumphans, & in parte ima trahitur Diabolus allegatus, & ostentatur quasi in pompa. Id enim significat verbum ἰδρυμαίνων & διαμβεύσας.

Argumentum SECUNDUM sumitur à mysteriis in cruce significatis. Nam, vt ait Augustinus epist. 120. cap. 1. *Qui mortuus est, qui a voluit; etiam mortuus est, quando voluit; nec sine causa crucem potius, quam aliud instrumentum mortis elegit.* Quid autem crux mystica significet, dicent Irenæus lib. 5. Gregorius Nyssenus orat. 1. de resurrectione; Augustinus in epist. 119. & 120. Hieronymus & Theophylactus in cap. 3. ad Ephes. vbi de cruce exponunt verba Pauli: *Vt possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, sublimitas, & profundum.* Nam latitudo vocatur lignum transuersum; sublimitas, pars ligni, vbi est titulus supra transuersum; longitudo ligni, pars a transuerso vsque ad terram; profundum, pars eiusdem, quæ latet sub terram.

Significat autē ista figura. PRIMO totam perfectionem Christianam, ut Augustinus docet; profundum, Fidem; sublimitas, Spē; latitudo, Caritatem; longitudo, Perseuerantiam.

SECUNDO, Christi passionis effectum; nam lignum supremum significat cœlum Christi passione apertū, & Deum placatum; lignum sub terram infixum, infernum euacuatū, & Diabolum deuictum; lignum transuersum respiciens Ortum & Occasum, totum orbem terrarum redemptum. Itaq; propterea Christum crucifixum adorant cœlestia, terrestria, & inferna, ut Nyssenus deducit.

TERTIO, duo brachia crucis sub vno titulo Saluatoris, significant duos populos (inquit Irenæus) sub vno capite Christo inter se connexos, iuxta illud Ioan. 12. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.*

Addunt Minutius Felix in Octauio, & Ambrosius serm. 56. crucis figuram esse etiam naturaliter salutarem. Nam aues nunquam volarent, nisi expansis alis crucis formam imitarentur: & naus non moueretur, nisi ex malo & antenna crux fieret: & arator terram non scinderet, nisi ex aratro & stiuâ crucem faceret; & rursus aliam ex iugo & temone. Cœlum ipsum crucem facit, si lineę duçantur ab Ortū ad Occasum, ab Aquilone ad Austrum.

Deniq; etiam Ægyptiis, qui hieroglyphicis characteribus utebantur, crux vitam venturam significabat, ut refert Ruffinus lib. 2. hist. cap. 29.

Argumentum TERTIVM ab inuentione crucis, ex qua multiplex testimonium sumitur, quòd veneratio ligni crucis Deo placeat.

PRIMO, quòd non permiserit Deus lignum illud demergi in mare, vel flammis absumi. Quòd enim hostes Christianorum conati sint abolere crucem, eiusq; omnia vestigia, patet ex eo, quòd altissimè crucem sub terram absconderunt, & in loco crucis, Veneris simulacrum; in loco resurrectionis, Iouis; in loco natiuitatis, Adonidis posuerunt, ut refert B. Hieronymus in epistola ad Paulinum de institutione Monachi. Cur, quæso, non cremarunt crucem, cum vellent & possent, nisi quia Deus abstulit illis mentem, ut ad solatium piorum lignum preciosissimum seruaretur?

SECUNDO, quòd Deus eo tempore crucem inueniri voluerit,

RRRrrr

lucrit,

luerit, quo tunc poterat coli, nimirum ad initium imperij Constantini; nam si antea reuerata fuisset, regnantibus persecutoribus, magis ludibrio quam honore excepta fuisset: si autem diu post tempora Constantini fuisset inventa, fraudata fuisset sancta crux debito honore. Tunc igitur prima diuina prouidentia crucem manifestauit, cum primum percoluit coli.

TERTIO, quia per euidentia miracula demonstratum esse veram crucem, & proinde crucis inuentionem, ac relationem illam esse à Deo. Nam cum tres cruces simul inuenta fuissent, nec posset planè crux Domini à crucebus latrocinum internosci, ad motum fuerunt omnes tres ad mulierem quendam in extremis agentem; & cum duæ priores nihil egissent, gratia admota mulieri, mox illam reddidit sanam. Scribit hoc Ruffinus lib. 10. hist. c. 8. Socrates lib. 1. ca. 13. Theodoretus lib. 1. cap. 18. Sozomenus lib. 2. cap. 1. & Nicephorus lib. 8. cap. 2. nec solum mulierem agram sanauit, sed etiam mortuorum excitauit eodem tempore, ut scribunt Paulinus episcopus ad Seuerum; Seuerus lib. 2. historiae sacrae; & Sozomenus lib. 2. cap. 1. qui & viri mortui & mulieris aegrotæ meminit.

Neque obstat, quod Ambrosius oratione in Theodotum, & Chrysostomus homil. 94 in Ioan. dicunt, crucem Domini ex titulo cognitam, quo carebant alia duæ. nam Ruffinus indicat, ex titulo quidem fuisse cognitam crucem Domini, sed non omnino euidenter, quia titulus non erat affixus cruci, sed iacebat prope eam. ideo, ut nulla remaneret ambiguitas, ad miraculum confugerunt. Nec solum crux miraculo illo claruit, sed etiam clauus quem Helena ad Constantinum misit. de eo siquidem (ut Ambrosius testatur loco citato) loquendi dicebant: *Ecce & clauus in honore est, & quæ ad mortem impressimus, remedium salutis est, atque inuisibilibus potestate Dæmones torquet.*

QUARTO, quia Helena non ex se incitata est ad crucem Domini quærendam, sed diuinis admonita reuelationibus. Sic enim testatur Eusebius in Chronico, quod Hieronymus Latinum fecit: *Helena Constantini mater, inquit, diuinis monitionibus, beatissimum crucis lignum, in quo mundi salus pendit, apud Hierosolimam reperit.* Et idem dicunt Ambrosius, Ruffinus, Paulinus, Sulpitius, & alij. Ex quo apparet impudens

prudens blasphemia Magdeburgensium, qui Centur. 4. cap. 6. colum 458. Helenam supersticiosam vocant, quia Hierosolymam petiit, ut lignum crucis inueniret, quam tamen sancti Patres omnes mirificè laudant, & Spiritu sancto inspirante dicunt eam crucis ligam quæsiuisse. Ipsam verò historiam licet celeberrimam conatur Magdeburgenses dubiam reddere Centur. 4. cap. 13. colum. 1438. & 1439. duabus coniecturis. PRIMÆ est, quia Ambrosius est antiquissimus omnium qui eam historiam referunt: sed illius orationem in Theodosium, vbi hoc habetur, Erasmus non recipit, ut germanam; SECUNDÆ, quia Eusebius lib. 3. de vita Constantini de Helena multa narrat, & de repurgatione montis Caluarie, & tamen non meminit inuentionis crucis.

Ad PRIMAM dico, primò non exstare talem Erasmi censuram, immò ipsi Magdeburgenses Centur. 4. cap. 13. in vita Ambrosij, ex iudicio Erasmi hanc orationem Ambrosio tribuunt. ex quo perspicere potes eorum constantiam.

Dico SECUNDO, si exstaret, non esse Erasmus diuinum oraculum, cui necessariò credi debeat, quando nullam afferat rationem.

Dico TERTIO, fallum esse, quòd Ambrosius sit antiquissimus eorum, qui hanc historiam referunt; nam Sulpitius, Paulinus, Rufinus, Hieronymus, Chrysostomus, qui eandem recitant, æquales Ambrosij dici possunt, cum eodem tempore vixerint, licet Ambrosius esset fortasse paulò senior. Deinde eandem recitat Cyrillus Hierosolymitanus, Ambrosio antiquior, in epistola ad Constantium Augustum: item Constantinus ipse, Ambrosio similiter antiquior, eiusdem meminit in epistola ad Macharium, quam referet Eusebius lib. 3. de vita Constantini, vbi sic habet: *Tanta est Dei nostri benignitas, ut nulla verborum officia presenti miraculo digna esse queant. Hoc enim admirationem omnem stuporemque præterit, indicium tormenti sacratissimi tot annis humo sepulcrum, & dum interfecto communi hoste, libera familia apparuit, ignorari, &c.* Ibidem addit, nouis miraculis fidem esse declaratam.

Ad SECUNDAM obiectionem dicimus, Eusebium in Chronico huius rei meminisse: in libris autem de vita Constantini non fecisse de hac re mentionem, quia res erat notissima

tissima omnibus, & satis putabat esse, quod eam attigisset in literis Constantini. Huic inuentioni sanctæ crucis addi potest inuentionio sacræ lanceæ, quæ diuina reuelatione reperita est Antiochiæ, anno Domini M. XCVIII. & insigni miraculo nobilitata. Vide Gulielmum Tyrium lib. 6. de bello sacro, Paulum Æmiliium lib. 1. de rebus gestis Francorum, & Dodechinum Mariani Scoti continuatorem in Chronico anni M.C.

Argumentum QUARTVM à testimoniis veterum, quibus sum referunt, quanto desiderio tenerentur fideles habere aut certè videndi particulas veræ crucis, quod ad magnam crucis honorem pertinere nemo ignorat. In primis Basiliscus Hierosolymitanus catechesi 10. & 13. dicit, ex ligno crucis Hierosolymis inuento totum mundum repletum, plurimum inde particulas petentibus & impetrantibus. Constantinus particulam crucis statuæ suæ inseruit, quam Constantinopoli collocauit, existimans per eam crucis particulam totam urbem custodiendam, vt referunt Socrates lib. 1. cap. 11. & Eusebius, siue Paulus Diaconus, qui multa addidit Eusebio, lib. 11. rerum Romanarum. Gregorius Nyssenus in vita Marcellinæ sororis, scribit, eam gestare solitam ad collum crucem argenteam, cui inserta erat particula veræ crucis.

PAVLINVS epist. II. ad Seuerum, scribit, se mittere, tanquam summum donum, particulam crucis veræ auro inclusam, etiam natali 10. S. Felicis, scribit, se restinxisse incendium maximum ostensa particula crucis, quod nulla arte extinguere poterat.

*Ipsè, inquit, domum remeans, modicum, sed grande saluum
De crucis æterna sumptum mihi fragmine lignum*

Promo, tenensq; manu aduersis procul ingero flammis

Chrysostronus homilia, quod Christus sit Deus, scribit, qui poterat potiri particula crucis, auro inclusam seruare, inde se valde ornari & custodiri, merito credere. Euagr. lib. 1. hist. cap. 26. & Procopius lib. 2. de bello Persico, narrat, Apolloniam fuisse particulam sanctæ crucis, quam sibi ostendi populus voluit, cum ciuitas diu obsessa iam iam capienda videretur, vt nimirum conspecta cruce Domini, alacrius moterentur. Sed cum ab Episcopo crux illa ostenderetur semel iterum, & tertio; effuluisse semel iterum, & tertio splendidum

dum ignem, nō comburentem, sed lucentem, quo territi hostes, obsidionem soluerint. GREGORIUS lib. 7. epist. 126. ad Recharedum Regem Visigothorum, mittit crucis particulam, vt eximium munus.

AMBROSIVS oratione in Theodosium, loquens de clauo inserto ab Helena galeæ Imperatoris: *Sapienter, inquit, Helena egit, qua crucem (particulam videlicet crucis, nimirū clauum vnum) in capite Regū leuauit, et crux Christi in Regibus adoretur.*

HIERONYMVS in Psal. 98. exponit de cruce, illud: *Adorate scabellum pedum eius.* Et in epist. 17. ad Marcellam, dicit: *Ergone erit illa dies, quando nobis liceat speluncam Saluatoris intrare, crucis deinde lambere lignum, &c.*

AUGUSTINVS lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8. scribit: Ad terram sanctam ex monte Caluarie allatam in Africam, miracula fieri solita, & se cum alio Episcopo eam infodisse, & orationis locum super eam constituisse. Quo honore Augustinus prosequeretur crucem, quando sic honorauit terram, vbi fuerat crux?

His adde Sibyllæ carmen, quod habetur lib. 6. carminum Sibyllinorum, prope finem:

O lignum felix, in quo Deus ipse pependit.

Argumentum QVINTVM ab exaltatione crucis. Constat enim ex Paulo Diacono, Zonara, & Cedreno in vita Heraclij, Heraclium in recuperatione crucis, quam Persæ ex Hierosolymis abstulerant, diuinitus adiutum, ita vt etiam de cælo Deus lapidibus grandinis pugnaret contra Persas, vt olim fecerat cum Iosue. In ipsa etiam restitutione crucis in suum locum, miracula quædam contigerunt, vt refert Sigebertus in Chronico anni D C. XXXI. vnde etiam festum institutum testantur Otho Frisingensis lib. 5. cap. 9. Beda & Ado in martyrologio.

Argumentum SEXTVM, si locus, in quo Angelus stetit, terra sancta est, Iosue cap. 5. Exod. 3. cur non magis crux, vbi stetit Christus? si sudaria & semicinctia Pauli honorabantur propter contactum, cur nō magis crux Christi sanguine respersa? Si Sacramenta honorantur, quia instrumenta gratiæ, cur non crux, quæ instrumentum est redemptionis?